

13. Nizami Gjandzhevi («Igbalname»). – Teheran, 1317 (1938) (na pers. jaz.).
14. Pisheverane Isfahan der devrane Sefevit. «Ketabihafte» 28 mehr 1342 (20 oktjabrja 1963 g.), №97 (na pers. jaz.).
15. Persidsko-russkij slovar', T.II. – Moskva, 1983.
16. Papazjan A. D. Persidskie dokumenty Matenadarana. T.I. – Erevan, 1956.
17. Rafajel' D'ju Man. Ukaz. soch. – S.37.
18. Severnameha–je Klavioho. (na pers. jaz. per. Masud Radzhbnija). – Teheran, 1337 (1958).
19. Sazeman–e edare–je hokumete Sefevi – ja tahgigat ve havashi ve taligat ustad, Minorski (na pers. jaz.). – Teheran, 1334 (1955).
20. Sejahetnamej–e Sharden, T.II. – Teheran, 1956 (na pers. jaz.).
21. Tuzukat–e Tejmuri. Tahrihe Abutalyb Hosejnije Torbeti (na pers. jaz.) iz Oksfordskogo izdanija 1773 goda. – Teheran, 1342 (1963).
22. Tahrir–e Tarih–i Vassaf. Be–geleme Abdul'hamid Ajeti. – Teheran, 1346 (1967).
23. Farzaliev Sh. Azerbajdzhan v XV–XVI vekah (na azerb. jaz.). – Baku, 1983.
24. Fazlullah bin Ruzbihan Hundzhi. Tarih–i alam ara–ji Amini. takzhe jekzempljar Parizhskoj rukopisi, list 95a, 100a.
25. Orudzh bek Bajat. Donzhuane Irani. – Teheran, 1338 (na pers. jaz.), 1959.
26. Shirin Bajani. Tarih–i ali dzhelair. – Teheran, 1347 (1978).
27. Zhan Battist Tavernje. Sefername–je Tavernje. Hamid Shirvani. Isfahan II, izd. 1336 (1957).
28. Lutvi Omer Barkan. XV ve XVI asyrlarda Osmanly imperatorlu'unda zirai, ekonominin shhukuki ve mali esaslary, I zhilt, Kanunlar. – Istanbul, 1943 (na tur. jazyke).

Miraferhim Seidov, Candidate of Legal Sciences, Associate Professor of the Department of Philosophy and Sociological Disciplines of the Azerbaijan State Pedagogical University (Azerbaijan), matlabm@yandex.com

Management system of area, district and cities in Azerbaijan in the 15th century

The article titled is devoted to one of the most poorly studied problems of the history of the state and law of Azerbaijan in the 15th century – the organization and functioning of their rights and powers.

Keywords: Darugue, Akkoyunlu, Kalantar, Mokhtasib, Tabriz, Shirvan.

Міраферім Сєїдов, кандидат юридичних наук, доцент кафедри «Філософії і соціальних дисциплін», Азербайджанський державний педагогічний університет (Азербайджан), matlabm@yandex.com

Управлінська система області, округу і міст в Азербайджані у XV столітті

Представлена стаття присвячена одній з найбільш маловивчених проблем історії держави і права Азербайджану в XV столітті – питань організації та функціонування їх прав і повноважень.

Ключові слова: Даруга, Аккоюнлу, Калантар, Мохтасіб, Тебріз, Ширван.

***

УДК 321:316.3

Мостіпан О. М.,
кандидат політичних наук, доцент кафедри економіки підприємств та соціальних технологій, Державний університет телекомунікацій (Україна, Київ), mostipan-alex@ukr.net

«Шьоку Ніхонгі» як політичний трактат з історії Японії VIII ст.

Проаналізовано політичні аспекти створення державної історичної хроніки, що розкриває особливості суспільних процесів та культурного життя в Японії кінця VII–VIII століть.

З'ясовано значення роботи «Шьоку Ніхонгі» як інструменту боротьби за владу в середовищі правлячої еліти на початковому етапі формування феодалних відносин в Японії.

Досліджено роль «Шьоку Ніхонгі» як політичного тексту залученого у процес створення позитивного образу держави у зовнішній політиці та відносинах з Китаєм.

Виокремлено політичні функції «Шьоку Ніхонгі» як літопису в межах формування національного історичного дискурсу у VIII ст.

Ключові слова: Японія, «Шьоку Ніхонгі», державна історія, Імператори Японії, політичне управління.

Хроніка «Шьоку Ніхонгі» була логічним продовженням «Ніхон Шьокі» як проекту створення державної історії. З часом, «Шьоку Ніхонгі» стали складовою «шести національних хронік» (рікокусі). «Шьоку Ніхонгі» є важливою пам'яткою національного японського літописання, що зафіксувала свідчення про політичну систему, соціальні відносини, боротьбу за владу всередині правлячої еліти та процеси формування управлінських інститутів під час створення централізованої держави. «Шьоку Ніхонгі» виконувала важливі політичні функції та мала на меті продемонструвати Китаю можливості Японії започаткувати власну суспільно–політичну думку та поширити відповідний дискурс на сусідні країни, що є свідченням бажання японської правлячої еліти не лише вчитись у Китаю, а й конкурувати з ним за регіональний вплив. Завданням «Шьоку Ніхонгі» у сфері зовнішньої політики було позиціонування Японії як розвиненої культурної цивілізованої держави, яка має амбіції на регіональне лідерство, а у сфері внутрішньої політики – обґрунтування легітимності правлячого роду та імператорської влади.

«Шьоку Ніхонгі» були написані китайською мовою та склались з 40 томів, в яких розкрито правління 40 імператорів з 697 до 791 рр. Не зважаючи на помітний китайський вплив, «Шьоку Ніхонгі» є автентичним національним культурним продуктом, оскільки був створений тим самим правлячим родом, який створив і «Ніхон Шьокі», що прямо суперечить логіці китайського літописання, оскільки новий текст завжди є свідченням зміни правлячої династії. Водночас аналіз тексту «Шьоку Ніхонгі» свідчить, що мала місце боротьба всередині правлячого роду різних гілок, адже прибічники імператора Камму говорили про заслуги імператора Тенті та його потомків, і одночасно применшували внесок імператора Темму. Втім, у чистому залишку, інформація, що міститься в «Шьоку Ніхонгі» сприймається як важливе історичне джерело, оскільки наводить конкретні факти про події та людей, на противагу «Кодзікі» та «Ніхон Шьокі», що були більше сконцентровані на міфологічній складовій.

Створення «Шьоку Ніхонгі» відбувалось у декілька етапів і в історичному процесі сам текст зазнавав численних редакцій. Тому, процес виглядає досить заплутаним, а чітко визначеного автора чи групи авторів, встановити на даний час досить складно. Сумнівів не викликає лише той факт, що хроніка почала створюватись з наказу Імператора Камму в 794 році та ідейно працювала на посилення інституту імператорської влади. Перші двадцять томів, що були скопійовані державним радником, військовим міністром та завідувачим рахунковим відділом, на думку імператора, потребували правок, що в кінцевому рахунку призвело до скорочення до 20 томів. На цьому процес компіляції «Шьоку Ніхонгі» не завершився і в підсумку подальших коригувань фінальний текст був оформлений у 40 томах.

Боротьба різних груп впливу всередині правлячого імператорського роду за обґрунтування власних позицій в сучасності з огляду історичної ретроспективи впливала на створення державної хроніки «Шьоку Ніхонгі». Навіть після оформлення тексту до нього вносились правки за наказами імператорів Камму, Хейдзей (806–809) та Сага (809–823). Більш пізні частини літопису є більшими за змістом, що суперечить принципу рівномірності зображення подій, якого дотримувались в інших державних хроніках: «В будь-якому випадку нерівномірність описання залишається однією з основних характеристик тексту «Шьоку Ніхонгі» [2, с. 13]. Ця обставина пояснюється бажанням імператора Камму применшити заслуги імператора Темму та його нащадків, і відповідно прикрасити часи правління свого батька – імператора Конін. Суспільно–політична робота «Шьоку Ніхонгі» у тому вигляді, що зберігся до сучасних часів, була остаточно оформлена державними службовцями Сугано–но Асомі Маміті та Фудзіварано Асомі Цугутада. Перший обіймав високі посади на державній службі – старшого цензора, військового міністра, державного радника та ін. Маміті походив зі старовинного корейського роду, який славився освіченістю та на запрошення імператора Одзін переселився в Японію.

Над першою частиною «Шьоку Ніхонгі» працювали Фудзівара Цугутада, Сугано Мамічі, і Акішіно Ясундо. Презентована Імператору робота у 794 році нараховувала 14 томів та охоплювала період зі вступу Імператора Джунін у 758 р. до часів правління імператора Конін в 777 р. На час закінчення роботи над першою частиною назва «Шьоку Ніхонгі» не була усталеною, а сам текст розглядався як незавершений та потребував продовження. Для роботи над наступною частиною «Шьоку Ніхонгі» було призначено нову команду чиновників, результати роботи якої були представлені в 9–ти томній праці, над якою працювали: Середній Радник, Молодшого Третього Рангу, Ішікава Асон Натарі; Голова Міністерства Покарань Молодшого Четвертого Рангу, Нижчий, Омі Махіто Міфуне; і Помічник Міністра Покарань, Молодшого П'ятого Рангу, Вищий, Тайма Нагацугу [1, с. 124]. Втім, результати їхньої роботи виявились незадовільними і потребували вдосконалення.

Створення «Шьоку Ніхонгі» було завершено у 794 році і роботу надали на розгляд Імператору. Імператор особисто переглядав текст, щоб переконатись, що діяння предків отримали належне висвітлення. Важливим було те, що «Шьоку Ніхонгі» мали сприйматись як логічне продовження Ніхон Шьокі. Про аудієнцію у імператора та процедуру створення тексту залишились такі згадки: «... його Величність сидів високо з гідністю перед ширмою, і надав великої уваги розгляду питання про складання Національної історії, щоб заповнити недоліки в хроніках Імператорів. Наказ Імператора розмістити речі в порядку і продовжити хроніки Імператорів отримали Цугутада разом із Старшим П'ятого Рангу, Вищим, Помічником Міністра Народних Справ, Вчителем Наслідного Принцу, Помічником Генерала Лівої Гвардії та Урядовцем Ійо Сугано Асон Мамічі; а також Менший Радник Молодшого П'ятого Рангу, Нижній, і одночасно Головний Скарбник, Помічник Генерала Правої Гвардії, Помічник Урядовця Танба Акішімо Асон Ясундо» [1, с. 123].

«Шьоку Ніхонгі» як політична робота зафіксувала дух тієї епохи, бачення її замовників щодо розвитку суспільних процесів та моральні заповіді нащадкам: «Всі питання, що стосуються добродесного дискурсу та найкращого оформлення, а також принципи, які повинні бути успадковані нашими нащадками, включили. Ні докладних описів про звичайні справи, ні подій, які не відповідають ортодоксальним практикам, не включили. Вийшло 20 томів, що разом з попередньою роботою утворюють 40 томів, які охоплюють 95 років. З початку нашого написання до висновку пройшло 7 років. Створення було повністю закінчене. Зміст подано окремо. Ми представляємо блискучі і чудові справи, які є вченням небес і землі виявляти добро і нагадувати про зло, і подавати це для всіх епох як дзеркало» [1, с. 124].

За результатами остаточного оформлення тексту Імператор нагородив команду авторів на чолі Сугано Мамічі, Акішіно Ясундо та Накашино Коцую підвищенням у службовій ієрархії, що знайшло відображення в спеціальному наказі у стилі «сенмі». Подібні відзнаки за службу отримали Секретарі Державної Ради, Міністерства Церемоніалу, Міністерства Центральних Справ, Міністерства Народних Справ, Міністерства Церемоніалу та ін.

Оповідь в «Шьоку Ніхонгі» розпочинається з коротких відомостей про авторів та з наголосом на те, що твір був створений з безпосереднього наказу Імператора. Імена Імператорів в тексті наведено подекуди в китайському написанні, інколи в японському, або вже й посмертні імені в японському стилі, що безумовно додає певної плутанини з ідентифікацією правителів Японії. Про більшість з них складено детальну біографічну довідку, важливі заслуги та досягнення, а про Імператрицю Джіто та Імператора Монму зазначено лише дати смерті – 702 і 707 роки. Про безпосередній зв'язок релігії і політики у стародавній японській державі свідчить той факт, що поряд з інформацією про Імператорів наведено детальні свідчення життя і діяльності священників, наприклад, Дошьо (помер у 700 році). Можливо, це зроблено з метою продемонструвати окремі випадки культурних контактів з Китаєм, коли відправлялись делегації, які подекуди ціною людського життя, сприяли культурній модернізації та розвитку міжнародного співробітництва. У цьому відношенні, релігійні діячі виконували важливу дипломатичну функцію. У випадку зі священником Дошьо відзначено, що він був причетний до будівництва мосту Удзі, що також може бути свідченням визнання за релігійною сферою та її діячами окремих складових важливих державотворчих функцій.

В аспекті культурних контактів з Китаєм у «Шьоку Ніхонгі» наведено приклади відправлення делегацій, які були визнані як повноправні представники Японської держави про яку знали та добре відгукувались: «Чи могу я просто сказати – країна Ямато знаходиться у східних морях. Кажуть, що це країна гідних людей. Є велика кількість товарів, і люди щасливі; і пристойність ретельно дотримується. Тепер, коли я бачу вашу джентльменську поведінку і спокій, я знаю, що це правда» [1, с. 125]! Творці «Шьоку Ніхонгі» працювали на піднесення національного духу, формування національної самосвідомості шляхом протиставлення себе іншим – а саме, китайцям. Мета полягала в тому, щоб формувати ідентифікацію всередині все

ще не гомогенного японського суспільства як єдиної спільноти, яка визнається за кордоном та претендує на регіональне лідерство. Цей задум є свідченням високої культури авторів «Шьоку Ніхонгі», які мали всі підстави претендувати на звання політичної еліти в державі.

«Шьоку Ніхонгі» містить свідчення, які вказують на проведення політики спрямованої на централізацію держави в аспекті встановлення контролю над територіями. Наприклад, у 708 році провінція Мусасі направила центральному уряду мідь з якої в подальшому були викарбувані монети, що були в обігу в епоху Вадо (708–715 рр.). У «Шьоку Ніхонгі» є запис від 708 р. про перенесення столиці до міста Нара та початок відповідних будівельних робіт, а вже від 710 р. вказано про остаточний переїзд. Зміна столиці відбувалось з огляду політичних міркувань, добрих або лихих знаків або військових питань. Крім історичних та політичних свідчень «Шьоку Ніхонгі» містить записи про державне регулювання торговельних відносин в аспекті встановлення податків, трудових повинностей, системи мір. Важливим є те, що вже в той час держава виконувала соціальну функцію, надаючи визначену та регламентовану допомогу бідним у формі продуктів харчування з державних складів.

«Шьоку Ніхонгі» мала на меті популяризацію інтенсивного способу ведення сільського господарства та розвитку економічної активності населення. Це відбувалось шляхом наведення прикладів вдалого господарювання у провінціях. Наприклад, детально окреслено біографію урядника провінції Чікуго, старшого п'ятого рангу, Мічі Кімі Обітона. Так, Обітона особистим прикладом здобув повагу серед людей, чим стимулював їх наслідувати його позитивні здобутки у вирощуванні сільськогосподарських культур, та переході більше до культивування, ніж покладатись на збиральництво та дари природи. Моральний вплив Обітона на населення був настільки сильним, що після його смерті селяни почали поклонятись йому як місцевому божеству. А вже після смерті центральний уряд надав йому підвищення до молодшого четвертого рангу, нижнього: «Обітона був чудовим провінційним губернатором і цим шанується посмертно» [1, с. 126]. У такий спосіб, «Шьоку Ніхонгі» ідейно підкріплювало важливість ефективного бюрократичного апарату для функціонування інституту міцної центральної імператорської влади. Крім того, зроблено наголос на ролі особистості в історії та її чеснотах, яких має наслідувати управлінська еліта. Цей приклад виконує роль своєрідного заповіту для всіх майбутніх чиновників, щоб кожен з них в межах наданих повноважень докладав максимум зусиль для досягнення суспільного блага. Цей імператив зберігає свою актуальність і для сучасного японського суспільства.

У «Шьоку Ніхонгі» зроблено обґрунтування моральних засад конфуціанської доброчесності в аспекті дотримання принципу синівської шанобливості у різноманітні суспільних відносин. Як приклад, наведено історію про працівників бюро лаків Хасецукабе Мічі, Імікі Івакацу та Хата Інумаро, які були засуджені до вигнання за крадіжку. Три сини Івакацу відразу погодились стати державними рабами, щоб у такий спосіб спокутувати злочин батька. Відповідно, їхній батько отримує свободу, але на цьому оповідь не

завершується і через місяць сини були помилувані імператорським указом. Ця історія повинна була мати неабиякий вплив на суспільну свідомість у віках, оскільки на державному рівні задекларовано, що помилки батьків будуть спокутуватись їхніми дітьми. Принцип взаємної відповідальності членів однієї групи зберігся й донині і є фундаментальною засадою функціонування сучасного японського суспільства, коли важко окреслити сферу відповідальності окремого члена групи, а натомість існує взаємна відповідальність за кожного. Таким чином, «Шьоку Ніхонгі» виконували просвітницьку функцію для правителів та наставницьку функцію для народу.

У «Шьоку Ніхонгі» наведено ряд прикладів стимулювання позитивних чеснот у підданих шляхом нагородження їх земельними наділами за віддану службу Імператору. Земля традиційно розглядалась як джерело достатку та постійного доходу, а тому позиції окремих чиновників у владній ієрархії, навіть якщо вони обіймали однакові посади, вимірювались кількістю землі, що перебувала у користуванні. Значний обсяг змісту в «Шьоку Ніхонгі» приділено питанням зміні імен та прізвищ, що відображає суспільну динаміку, трансформації в соціальній ієрархії та вертикалі інститутів влади. Як правило, зміна імені та прізвища відбувалась як наслідок значного підвищення чиновника у службовій драбині, що супроводжувалось збільшенням земельних наділів та статків.

Політика централізації держави та об'єднання земель під владою Імператора передбачала приділення значної уваги висвітленню позитивних здобутків місцевих чиновників. Наприклад, наведено детальний опис особливостей управління в провінції Муцу, специфіку комунікації центральних та місцевих органів влади, проведення фортифікаційних робіт. Всі перераховані деталі, дати, географічні назви та особисті імена мали неодмінним чином підкріплювати ідею проведення централізації держави в географічному, адміністративному, економічному та політичному аспектах.

«Шьоку Ніхонгі» створювались японською мовою, але імена Імператорів та їхні посмертні імена записувались на китайській, що є свідченням того, що текст був адаптований не лише для внутрішнього користування, а й з метою позиціонування Японії у відносинах з Китаєм. Водночас, імена деяких Імператорів залишились на японській мові (наприклад, Імператор Шьому), що може бути свідченням бажання применшити їхні заслуги у державотворчому процесі або неухважністю творців тексту, що є малоімовірним. Небагато уваги приділено висвітленню правління імператриці Кокен та Імператора Янніна, що також може бути свідченням політичної ангажованості компіляторів, які не лише створювали історію держави, а й реалізовували кон'юнктурні політичні інтереси. Не зважаючи на достатню кількість фактичного матеріалу для складання хронік, про що неодноразово згадується в самому тексті «Шьоку Ніхонгі», існують цілі періоди років, про які записи взагалі відсутні або є суто номінальними (наприклад, 753, 755, 756, 757–758 рр.) [1, с. 128].

«Шьоку Ніхонгі» підтверджують активну участь Японії у міжнародних відносинах, про що неодноразово

наведено свідчення. Наприклад, згадується доповідь посла Японії Тан Отомо Комаро в Китаї, в якій він описує церемонію новорічного привітання при дворі Імператора Китаю. Ця історія несе політичний зміст у тому сенсі, що яскраво ілюструє боротьбу сусідніх країн за вплив у регіоні. Наприклад, коли посол Японії на дипломатичному прийомі був розміщений після посла Сілли, що на думку японців не відповідало реальному стану справ (Сілла визнавала себе васалом Японії), це викликало заперечення першого. Як наслідок, розміщення було виправлене, що безумовно заслуговувало на згадування та пропагування в офіційній історії Японії як свідчення вдалого відстоювання національних інтересів та з метою фіксації цього прикладу в історичній пам'яті народу.

«Шьоку Ніхонгі» містить багатий ілюстративний матеріал з національного фольклору, що у викладенні авторів постає пов'язаним з державним та політичним життям. Наприклад, згадується про святкування свята врожаю, за організацію та проведення якого був відповідальний окремий департамент у справах сінто. Релігійна сфера тогочасного японського суспільства була безпосередньо пов'язана з політичною та включала культурну складову для управління суспільними процесами. В «Шьоку Ніхонгі» зафіксовано традицію зміни назви епохи разом зі зміною правління, що також використовувалося як інструмент літочислення. Водночас, це створює певні складнощі для дослідників, оскільки насправді важко вести мову про реальні роки правління тому, що автори фіксували кожне нове правління починаючи з січня місяця. Крім того, відбувалась зміна назв епох з огляду на сприятливі чи невтішні знаки, що було предметом дослідження окремого департаменту, а це також не додавало прозорості у літочисленні.

«Шьоку Ніхонгі» наводить не лише фактичний матеріал про правління Імператорів, а й надає оцінку кожному з них шляхом більш або менш детального описання їх політики, управлінських рішень та пов'язаних з цим подій. «Шьоку Ніхонгі» як політичний текст зазнали численних модифікацій та коригувань впродовж японської історії, що свідчить про їхню важливість, функціональність та включеність у реальний політичний процес. Багатий фактичний матеріал, біографії історичних постатей, свідчення про міжнародні відносини, моральні настанови, розвиток культурних процесів та релігійне життя – все це робить «Шьоку Ніхонгі» безцінним джерелом з історії політичної сфери в Японії у VII–VIII ст.

Список використаних джерел

1. Sakamoto Taro. The Six National Histories of Japan / Taro Sakamoto; translated by John S. Brownlee. – Tokyo: UBC Press, 1991. – 232 p.
2. Политическая культура древней Японии / под ред. А. Н. Мещерякова. – М.: Российск. гос. гуманит. ун-т., 2005. – 367 с.
3. Осадча Ю. Канон і апокрифи історичної прози в Японії // Ю. Осадча // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Східні мови та літератури / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ: ВПЦ «Київський університет», 1997. – Вип.1 (20). – 2014. – С.56–64.
4. Рубель В. А. Японська цивілізація: традиційне суспільство і державність / В. А. Рубель. – К.: «Аквілон-Прес», 1997. – 256 с.
5. Japan. Its history and culture / Third edition; W. Scott Morton. – New York: McGraw-Hill, Inc., 1994. – 311 p.
6. Родін С. А. Отношения между личностью и государством в Древней Японии (по материалам жизнеописаний исторической хроники «Секунихонги») // Вопросы философии: научно-теоретический журнал / Рос.акад. наук. – Москва, 2014. – №2. – С.63–73.

7. Sources of Japanese tradition. Volume 1 / compiled by Ryusaku Tsunoda, Wm. Theodore de Bary, Donald Keene, – New York: Columbia University Press, 1964. – 506 p.

References

1. Sakamoto Taro. The Six National Histories of Japan / Taro Sakamoto; translated by John S. Brownlee. – Tokyo: UBC Press, 1991. – 232 p.
2. Politicheskaja kul'tura drevnej Japonii / pod red. A. N. Meshherjakova. – M.: Rossijsk. gos. gumanit. un-t., 2005. – 367 s.
3. Osadcha Ju. Kanon i apokryfy istorichnoi' prozy v Japonii' / Ju. Osadcha // Visnyk Kyi'vs'kogo nacional'nogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Shidni movy ta literatury / Kyi'vs'kyj nacional'nyj universytet imeni Tarasa Shevchenka. – Kyi'v: VPC «Kyiv's'kyj universytet», 1997. – Vyp.1 (20). – 2014. – S.56–64.
4. Rubel' V. A. Japons'ka cyvilizacija: tradycijne suspil'stvo i derzhavnist' / V. A. Rubel'. – K.: «Akvilon-Preś», 1997. – 256 s.
5. Japan. Its history and culture / Third edition; W. Scott Morton. – New York: McGraw-Hill, Inc., 1994. – 311 p.
6. Rodin S. A. Otnoshenija mezhdju lichnost'ju i gosudarstvom v Drevnej Japonii (po materialam zhizneopisanij istoricheskoj hroniki «Seku nihongi») // Voprosy filosofii: nauchno-teoreticheskij zhurnal / Ros. akad. nauk. – Moskva, 2014. – №2. – S.63–73.
7. Sources of Japanese tradition. Volume 1 / compiled by Ryusaku Tsunoda, Wm. Theodore de Bary, Donald Keene, – New York: Columbia University Press, 1964. – 506 p.

Mostipan O. M., Candidate of Political Sciences, Associate Professor of the Department of economics of enterprises and social technologies, State University of Telecommunications (Ukraine, Kyiv), mostipan-alex@ukr.net

«Shoku Nihongi» as a political treatise on the history of Japan in the VII century

The political aspects of creating a state historical chronicle that reveals the peculiarities of social processes and cultural life in Japan at the end of VII–VIII centuries are analyzed.

The significance of «Shoku Nihongi» work as an instrument of struggle for power in the environment of the ruling elite at the initial stage of the formation of feudal relations in Japan was determined.

The role of «Shoku Nihongi» as a political text involved in the process of creating a positive image of the state in foreign policy and relations with China was explored.

The political functions of «Shoku Nihongi» are singled out as a chronicle within the framework of the formation of national historical discourse in the VIII century.

Keywords: Japan, «Shoku Nihongi», state history, Emperors of Japan, political management.

* * *

УДК 94(430+436)«1938»

Ткачук Т. А.,
магістр історії, Київський національний
університет ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ),
tarastkachuk1995@gmail.com

«Аншлюс» Австрії та позиція країн Заходу

Стаття присвячена одній з ключових проблем у міжнародних відносинах напередодні Другої світової війни – анексії Німеччиною Австрії. Зокрема звертається увага на обставини, які склалися у Європі у 1937 р. і які посприяли окупації нацистським режимом А. Гітлера сусідньої держави. Обстоюється думка, що анексія спричинила, насамперед, пасивна позиція демократичних країн Заходу, передусім Великої Британії та Франції, і неспроможність Ліги Націй запобігти втраті Австрії незалежності.

Крім того, автор наголошує, що успішно реалізований Німеччиною «аншлюс» поклав початок перегляду кордонів, встановлених Версальською системою договорів, до чого з калейдоскопічною швидкістю почали долучатися інші держави, а, отже, що подію можна вважати значним кроком до загострення міжнародних відносин і, як результат, – до Другої світової війни. У зв'язку з цим звернуто увагу на деяку подібну сучасну геополітичну ситуацію (анексія Криму Росією) і на необхідність уникнення урядами Великої Британії, Франції та США минулих помилок та прорахунків.

Ключові слова: Друга світова війна, «аншлюс» Австрії, анексія, політика умиротворення, референдум.